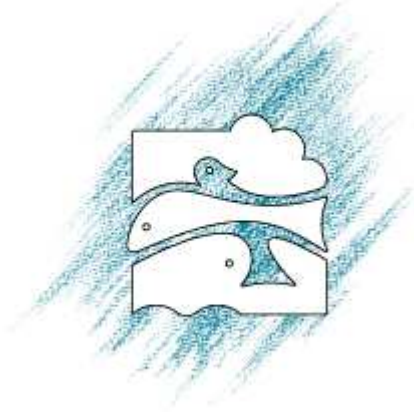

ADVIES VAN HET INSTITUUT VOOR NATUURBEHOUD A.2004.124

***Advies in verband met de dijkwerken aan Hoboken t.h.v. Polderstad
(Zeeschelde RO, AMIS-project nr. 36)***

Nummer : IN.A.2004.124
Datum : 3 september 2004
Auteurs: Wim Mertens & Erika Van den Bergh
Vragen naar: Erika Van den Bergh
geadresseerde : Dhr. Ir. Wim Dauwe
Afdeling : AWZ afdeling Zeeschelde
Copernicuslaan 1 bus 13
2018 Antwerpen
Datum aanvraag : augustus 2004
Referentie aanvrager:
Aantal pagina's: 6

1. Inleiding

Kenmerken: Het gaat om een traject van ongeveer 1.5 km op de rechter Schelde-oever in Hoboken/Antwerpen. Het gehele traject heeft de bestemming natuurgebied op het gewestplan en is erkend als natuurreservaat (nr. 150 Hobokense Polder). De dijk langs de rivier bestaat uit losse steenbestorting, die nagenoeg geheel begroeid is met biezen- en rietvegetaties, van belang als habitat voor broedvogels als kleine karekiet en bosrietzanger. Verder stroomafwaarts ligt een vernieuwd stuk dijk waar de steenbestorting stilaan begroeid raakt met biezen, riet en smalle lisdodde. Voor de dijk ligt een breed slik met belangrijke avifaunistische waarde. Aan de landzijde ligt een opgehoogd voormalig schorregebied (Polderbos) dat na ophoging oorspronkelijk werd beplant als gemengd bos/struweel, maar waar spontane ontwikkeling van wilgenstruweel en jong berkenbos het huidige beeld bepaalt. Algemeen gezien dient het dan ook aanbeveling de bestaande vegetatie in de mate van het mogelijke ongemoeid te laten en vooral de zeldzame en/of kwetsbare plantensoorten zoveel mogelijk te sparen of te redden.

Het is onduidelijk waarom het traject stopt op de plaats waar de huidige dijk samenkomt met de oude dijk, ca. 500 m voor de Petroleum-kaai. Dit stuk dijk werd recent vernieuwd maar ligt op dezelfde hoogte als het te vernieuwen gedeelte.

Lengte van het traject: 1500 m

Ingreep: Verwezenlijken van nieuw dijkprofiel met in principe volgende geometrische kenmerken:

- kruincota: +8.35 TAW
- kruinbreedte: 7.00 m (voorzien van jaagpad inclusief opritten)
- helling riviertalud: 12/4
- helling landtallud: 16/4.

Gewestplan: natuurgebied.

Huidige Toestand: (zie figuur 6)

Langs de gehele oever bevindt zich een slikgordel die ca. 65 m breed is in het zuiden en versmalt tot ca. 30 m in het noorden. De slikken zijn belangrijk als foerageergebied voor overwinterende watervogels en steltlopers (Ysebaert et al., 1999), meer specifiek voor wintertaling, kraakeend, wilde eend, pijlstaart en bonte strandloper. Voor bergeenden is het slik tijdens het broedseizoen van belang: ze trekken er onmiddellijk na de geboorte met hun kroost naartoe. Tussen slik en dijk ligt een nagenoeg aaneengesloten strook biezen- en rietvegetatie (voornamelijk zeebies, maar ook ruwe en bastaardbies). In het zuidelijk deel bevindt deze vegetatiestrook zich op breuksteen en op een terras tussen twee breuksteenbekledingen in waar aanslibbing optreedt (figuur 1 en 2). Naar het noorden toe groeit de vegetatie uitsluitend tussen de breukstenen. Op het dijktalud komen afwisselend ruig grasland, rietruigte en struweel voor (figuur 4). In het grasland en de rietruigte komen interessante plantensoorten voor als strandkweek, moerasmelkdistel (recent niet meer waargenomen) en struikvlier. De struwelen bestaan hoofdzakelijk uit gewone esdoorn en gewone es met daarnaast kraak-, grauwe- en boswilg. Op grote stukken van het traject bevinden zich uniforme Japanse duizendknoopvegetaties (figuur 3). De vegetaties langsheen dit traject zijn onder andere belangrijk als broedhabitat voor kleine karekiet en bosrietzanger.

Aan de landzijde bevindt zich een opgehoogd schorregebied dat oorspronkelijk (jaren '70) werd aangeplant als wandelbos voor de woonwijk Polderstad. Deze aanplant mislukte grotendeels, waardoor op de meeste plaatsen wilgenstruwelen en berkenbossen

spontaan ontwikkelden. Verder komen er lokaal moerasvegetaties (riet, grote zeggen), een waterplas en een recreatieweide voor. In de struwelen en moerasvegetaties groeien interessante planten als gevleugeld helmkruid, bosorchis en pluimzegge. Het gebied heeft ook een zeker avifaunische waarde met nachtegaal, bosrietzanger, zomertortel, sperwer en ransuil als broedvogels.

De dijkkruijn is voorzien van een onverharde weg (figuren 3 en 4) die plaatselijk versterkt is met steenslag. De dijk en het Polderbos worden intensief gebruikt als wandelgebied.

Figuur 1: Aanslibbing in zeebiesvegetatie in Hoboken

Figuur 2: Ruwe bies (achteraan) en zeebies in Hoboken

Figuur 3: Onverharde weg op de huidige dijk met links een Japanse duizendknoopvegetatie.

Figuur 4: Grasland, ruigte en struweel op het dijktalud in Hoboken.

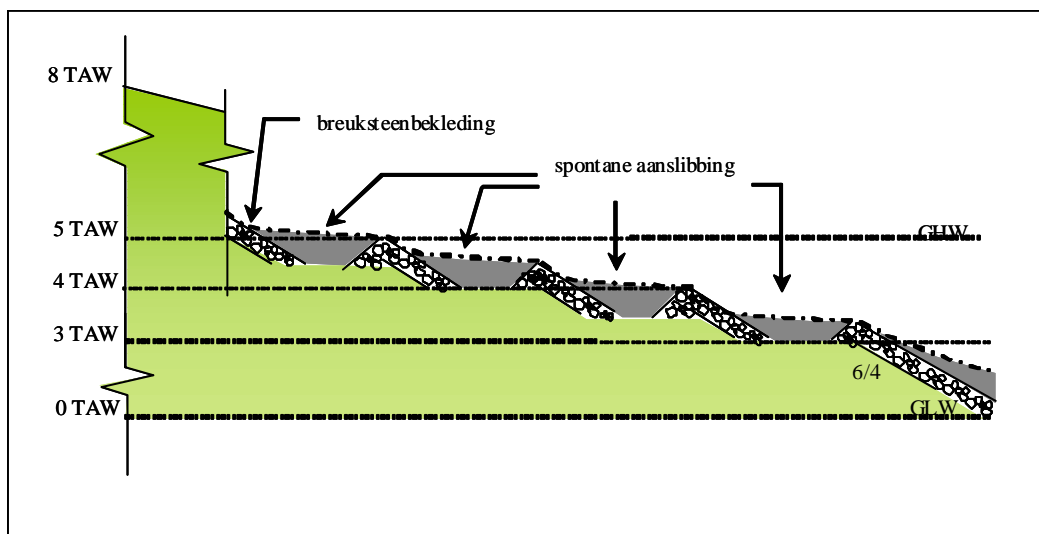
Alternatieven:

Bij de versterking van deze waterkering verdienen volgende aspecten extra aandacht:

- De dijk maakt integraal deel uit van een ontoontbeerlijk rust- en natuurgebied in de omgeving. Deze eenheid dient zoveel gerespecteerd te worden zodat het contact met de Zeeschelde niet verloren gaat bij wandelen en ontspanning in het polderbos.
- Het traject ligt in een zone van het estuarium die relatief arm is aan uitgestrekte slikken en schorren. De 'linten' slik en schor die er momenteel zijn vervullen dan ook

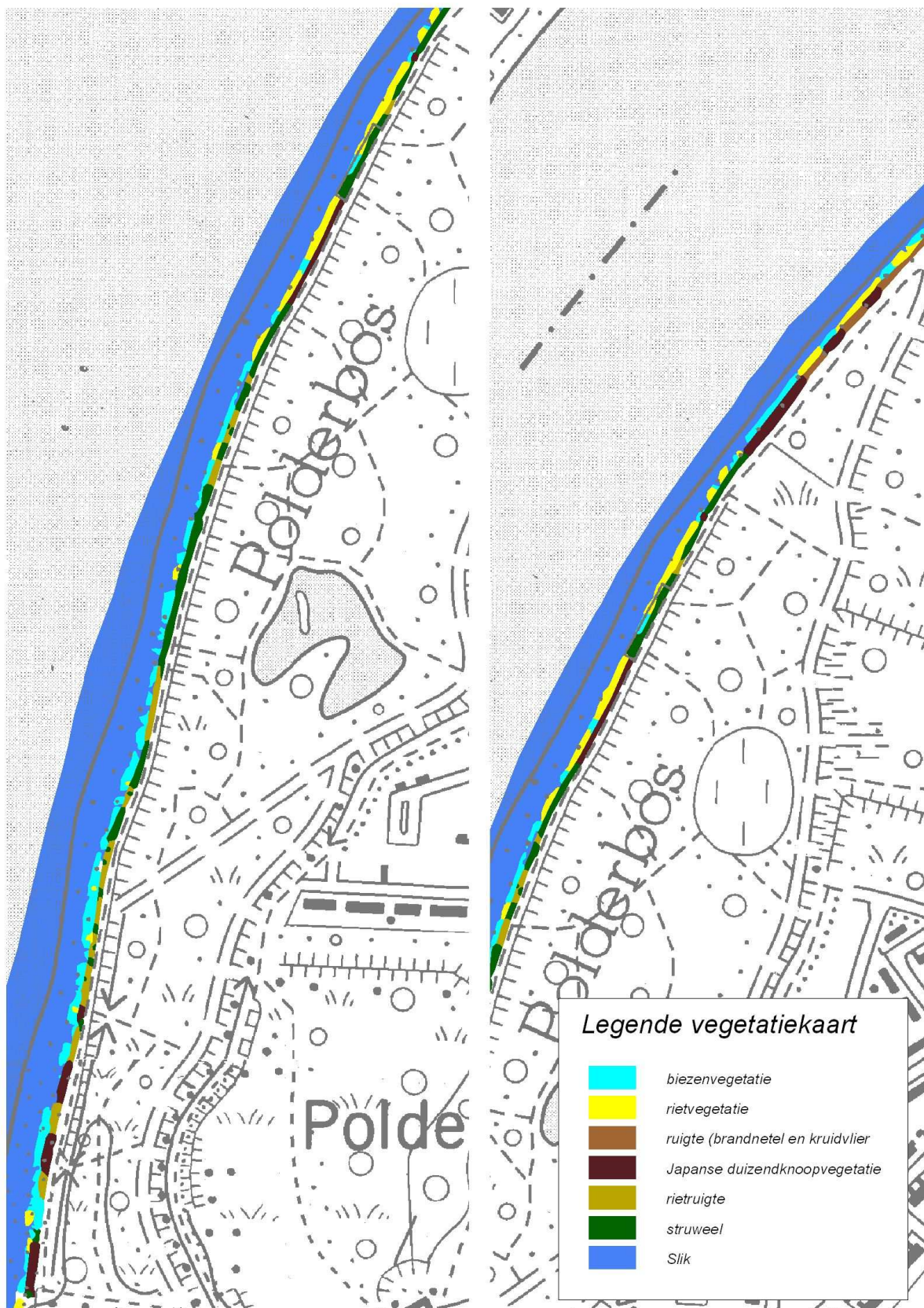
een belangrijke verbindingsfunctie in de continuïteit voor de overgang van brakke naar zoete habitats in het schelde-estuarium.

De ruimte-inname van de nieuwe dijk moet dan ook zo beperkt mogelijk gehouden worden omdat aan beide zijden aanzienlijke biologische waarden voorkomen en de mogelijkheden voor habitatontwikkeling op het dijklichaam moeten, vooral aan rivierzijde gemaximaliseerd worden. Voorgesteld wordt om de ruimte-inname aan de rivierzijde te mitigeren door terrasbouw met een zachte helling, waarbij de dijkhelling bestaat uit een afwisseling van hellende steenbestorting en horizontale onbestorte slikken (figuur 5). De hoger gelegen terrassen zullen op termijn begroeid raken met slikkoloniserende vegetatie en tenslotte met schorvegetatie. De lager gelegen terrassen blijven slik. Op deze wijze kan de continuïteit van slikken en schorren als habitat langsheen de Schelde versterkt worden. Om kolonisatiemogelijkheden te optimaliseren is het belangrijk de huidige biezen- en rietvegetaties zoveel mogelijk te behouden.

Figuur 5. Oever met hellende steenbestorting en horizontale slikplateaus.

Om de ruimte-inname aan de landzijde te beperken moet nagegaan worden of een kruinbreedte van 7 m noodzakelijk of zelfs wenselijk is. De dijk maakt immers integraal deel uit van een gebied dat als rust- natuur- en wandelgebied in een sterk verstedelijkte zone onontbeerlijk is. Deze integratie blijft liefst zoveel mogelijk behouden, door bijvoorbeeld de dijkruin minder breed te maken en het jaagpad niet te verharden met asfalt maar met kiezel of doorgroeiëstenen. Ook overige infrastructuur moet tot een minimum beperkt blijven. Gezien de hoogteligging van het opgehoogde gebied aan de landzijde (tussen 6.5 m TAW en 9 m TAW) kunnen de dimensies van het dijklichaam beperkt blijven. In elk geval moet de vegetatie ook aan de landzijde maximaal ontzien worden.

Figuur 6: Vegetatiekaart buitendijks Hoboken.

5. Referenties

YSEBAERT, T., DEVOS, K, ANSELIN, A. & P. MEIRE. 1999: WATERVOGELS LANGS DE ZEESCHELDE 1996/1997. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 99/10, Brussel.